

Peshat, Midrash and Halakhah VII

Marty Lockshin, Torah in Motion 5781

לעילוי נשמת פנינה בת חיים הלוי ורחל (Pearl Hermant)

Mekhilta on allegory

אם יקום והתהלך [על משענתו] (שמות כא יט).
על בוריו. זה אחד משלשה דברים שהיה ר'
ישמעאל דורש בתורה כמין משל;

כיוצא בו (שמות כב ב) אם זרחה השמש עליו,
וכי השמש עליו בלבד זרחה, והלא על כל העולם
זרחה, אלא מה שמש שלום בעולם אף זה אם
ידוע בו שבשלום עמו והרגו הרי זה חייב;

כיוצא בו (דברים כב יז) ופרשו השמלה, מחורין
את הדברים כשמלה

IF HE RISES AGAIN AND WALKS ON HIS
משענת (Exod 21:19) : i.e. on his own
strength. This is one of three expressions in
the Torah that Rabbi Ishmael used to
interpret as a *mashal*.

Similarly (Exodus 22:2) “If the sun shines on
him.” Does the sun shine only upon him?
Does it not shine on the entire world?
Rather [interpret the verse to say] just like
the sun is the sign of peace in the world, so
also if you know about the thief that he
feels peace towards you and you still kill
him, you are guilty.

Similarly (Deut. 22:17), “they shall spread
out the sheet.” That means that they
should investigate completely and make the
matter as clean as a white sheet.

Exodus 21

וְכִי יִרְיֹבֶן אֲנָשִׁים וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ
בְּאֶבֶן אוֹ בְּאֶגְרֹף וְלֹא יָמוּת וְנָפַל
לְמִשְׁכָּבוֹ.

אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ
וְנָקָה הַמַּכָּה רַק שְׂבִיתוֹ יִתֵּן וְרִפְאָה וְרִפְאָה

רש"י: על משענתו – על בריו וכחו.

When men quarrel and one strikes the other with stone or fist, and he does not die but has to take to his bed—

if he then gets up and walks outdoors upon his משענת (NJPS: staff), the assailant shall go unpunished, except that he must pay for his idleness and his cure.

Rashi: על משענתו means on his own steam and his own strength.

Ibn Ezra Exodus 21 (shorter/earlier commentary)

והנה על משענתו - כמו: ואיש משענתו
בידו (זכריה ח, ד).

והחכמים אמרו שפירוש על משענתו -
בעצמו. והטעם: שלא ישען על אחר.

ובטל הפירוש הראשון: בעבור שיש לשני
עדים נאמנים.

On his משענת: should be understood
like the verse (Zech. 8:4) “[old men
and women] each holding a משענת
[a walking stick] in his or her hand.”

But the rabbis said that “on his
משענת” means [walking] unaided,
meaning that he needs to lean on no
one.

The first explanation is then
cancelled, since the second one has
such trustworthy witnesses [to its
truth].

Ibn Ezra Exodus 21 (longer/later commentary)

אם יקום – על קדמונינו נסמוך
שפירשו: כי על משענתו – שלא ישען
על אחר כמשפט החולים, רק על
עצמו.

IF HE THEN GETS UP: We will rely on our ancestors who interpreted “on his משענת” as meaning that he will not lean (ישען) on somebody else, as ill people do, but only on himself.

Ramban Exodus 21

על משענתו - על בוריו וכחו, לשון רש"י.
ואמר ר"א כי טעמו שלא ישען על אחר כדרך
החולים, רק על עצמו, כי אז ינקה המכה
שיוציאוהו מבית הסוהר.

ולפי דעתי כי משענתו כפשוטו, כמו ואיש
משענתו בידו מרוב ימים (זכריה ח ד)

ויאמר הכתוב כי כאשר יתחזק המוכה והוא
מתהלך תמיד בחוץ בשווקים וברחובות על
משענתו כמשפט החלושים שנתרפאו
מחולי, ונקה המכה,

“On his משענת” i.e. on his own steam and own strength. So says Rashi. Ibn Ezra says that it means that he should no longer be leaning on other people, as sick people often are, but walking on his own. Then the assailant will be considered not guilty [of murder] and will be released from custody.

I think that משענתו should be interpreted according to the *peshat*, as in the verse (Zech. 8:4) “[old men and women] each holding a משענת [a walking stick] in his or her because they are so old.” . . .

The verse then says that the assailant will be freed once the victim becomes sufficiently strong to walk outside in the streets and the marketplaces with a walking stick, the way that a weak person who has just recovered from illness would.

Exodus 22

אם במחֶתֶרֶת יִמָּצָא הַגֵּנֵב וְהִכָּה וָמֵת
אֵין לוֹ דָּמִים.

If the thief is seized while tunneling, and he is beaten to death, there is no bloodguilt in his case.

אם זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ שֵׁלֵם
יִשְׁלַם אִם אֵין לוֹ וְנִמְכַר בְּגִבְתּוֹ.

If the sun has risen on him, there is bloodguilt in that case.—He must make restitution; if he lacks the means, he shall be sold for his theft.

אין לו דמים

רש"י: אין לו דמים - אין זו רציחה, הרי הוא כמת מעיקרו.

אבן עזרא: ופ"י אין לו דמים אין על הורגו שפיכות דמים. ויש לתמוה מן המפרשים דמים - חיים. אם כן, מה הוא איש דמים (ש"ב טז, ח), דמיו בו (ויקרא כ, ט)?

Rashi: HE HAS NO BLOOD: It is not an act of murder. It is as if he [the person killed] has already been dead in the first place.

Ibn Ezra: The meaning of HE HAS NO BLOOD is that there is no bloodguilt on the one who kills that thief. It is baffling that some interpret blood (דמים) here as meaning "life." How would they explain such phrases as (II Sam. 16:8) "A man of דמים" or (Lev. 20:9) "His blood (דמיו) is upon him"?

אין לו דמים (1800-1865) on Shadal

ימים רבים פירשתי כראב"ע, המכה אותו
אין לו עון רציחה, וכן נדפס בפירושי
לפרשת משפטים בס' בן גרני
(אמשטרדם, תרי"א),

ועתה (ערב שבועות תרי"ט) רואה אני כי
נושא המאמר בפסוק הזה ושלאחריו הוא
הגנב, ולא בעל הבית, והנה טעם אין לו
דמים שאינו נחשב כבן אדם חי ובעל דם,
אבל הוא נחשב כמת ומי שהרגו גברא
קטילא קטל

For many years I interpreted this passage following ibn Ezra . . . I used that interpretation in my commentary published in 1851.

But now, erev Shavuot 1859 I see that the subject of this verse and the next verse is the thief, not the homeowner. The meaning of "he has no דמים" is that he [the thief] is not considered a living person with blood flowing through him. He is considered dead. So the person who killed him, killed someone who was [legally] dead already.

Shadal on אין לו דמים (cont.)

... גם ראב"ע וגם רמבמ"ן היה קשה להם הלשון הזה המושאל והשירי, שמי שהוא חי וקיים יהיה נחשב כמת וכאילו אין לו דם, ונדחקו לפרש . . .

אבל רש"י היה לו חך טועם הדבור העברי והבין הדבר על בוריו

... Both ibn Ezra and Mendelssohn found this metaphorical, poetic language difficult—that a person who is alive would be considered dead, as if he had no blood. They offered unlikely explanations . . .

But Rashi had a palate that could accurately taste Hebrew idioms; he understood the matter correctly.

Sanhedrin 72a

תנו רבנן: אין לו דמים אם זרחה השמש עליו. וכי השמש עליו בלבד זרחה? אלא: אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך - הרגהו, ואם לאו - אל תהרגהו.

תניא אידך: אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי השמש עליו בלבד זרחה, אלא: אם ברור לך כשמש שיש לו שלום עמך - אל תהרגהו, ואם לאו - הרגהו.

The rabbis taught: "There is no blood. If the sun shines on him. . . ." Does the sun shine only on that thief? Rather the verse means: "If the matter is clear to you as sunshine that he is approaching you in a manner that is not peaceful, then kill him. Otherwise, do not kill him."

A different *baraita* reads: "If the sun shines on him" Does the sun shine only on that thief? Rather the verse means: "If it is as clear to you as sunshine that he is approaching you in a peaceful manner, then don't kill him. Otherwise, kill him."

Maimonides, *Theft* 9

הבא במחתרת בין ביום בין בלילה אין לו דמים

When a thief comes “tunneling,” whether during the day or at night, “there is no blood.”

אלא אם הרגו בעל הבית או שאר האדם פטורין,

I.e., if the homeowner or another person kills the thief, the murderer is exempt from punishment.

ורשות יש לכל להרגו . . . בכל מיתה שיכולין להמיתו, . . .

Any person is allowed to kill that tunneling thief in any manner of killing

היה הדבר ברור לבעל הבית שזה הגנב הבא עליו אינו הורגו ואינו בא אלא על עסקי ממון אסור להרגו

If the homeowner knew with certainty that the thief was not willing to kill—only to steal—it is forbidden to kill the thief.

Rabad (1110-1198), gloss on Maimonides

איני נמנע מלכתוב את דעתי שנ"ל
אע"פ שדרשו חכמים אם זרחה
השמש עליו דרך משל אם ברור לך
הדבר כשמש שלא בא על עסקי
נפשות וכו' אעפ"כ אין מקרא יוצא
מידי פשוטו

I shall not refrain from writing my own opinion. Even though the rabbis offered their midrashic explanation of “If the sun shines on him” as a *mashal*—if it is clear to you that he is not coming to kill you....”—still the verse should not depart from its *peshat* meaning.

Rabad, gloss on Maimonides (cont.)

ביום אינו רשאי להרגו שאין גנב בא ביום
אלא להשמטה שומט ובורח מיד

ואינו מתעכב לגנוב ממון גדול ולעמוד על
בעליו להרגו אלא גנב בלילה

מפני שגנב לילה יודע שבעל הבית בבית או
בא להרוג או ליהרג

אבל גנב יום אין בעל הבית מצוי בביתו
ושמוטה בעלמא הוא

וחיי ראשי כל מבין די לו בזה.

A thief who comes during the day may not be killed. He has come just to grab possessions quickly and then run away. Thieves have no intention of taking large amounts nor of killing the homeowners unless they come at night. That thief knows that the homeowner is at home. That thief knows that he either will kill or be killed. The thief who comes during the day does so because [he assumes that] the homeowner is away from the house. He just wants to grab something quickly. By my life, this explanation ought to suffice for any person of understanding!

Law Code of Eshnunna (c. 1800 BCE?)

12: A man who is caught in the field of a merchant [?] in the crop during daytime shall pay ten shekels of silver. He who is caught in the crop at night shall die.

13. A man who is caught in the house of a merchant [?] in the house during daytime shall pay ten shekels of silver. He who is caught in the house at night shall die.